

Janne, hur ser det ut när Marken ge vika under en stor motoväg?

Det som stora sjok av pusselbitar med asfalt som ligger utslängda lite här och där.

Och det här är ju helt bizart att ens se när det handlar om de naturkraftarna som faktiskt råder i samman med sådant här skred.

Det här är Dagens Eko med Robin Olin. Idag om den föräddiska svenska kvickleran.

E6-an är just nu helt avstängd efter att vägbanan underminerats och rasat ihop till följd av stora vattensamliga.

Klockan är 01148 natten mot lördagen 23 september när larmet kommer in till räddningstjänsten.

Vägbanan på E6-an i höjd med Stenungsund har brutits av på flera ställen.

Ett stort slukål har bildats och bussar och bilar kör rakt ner i det.

Både parkeringsplatser, restauranger och motovägen har förflyttat sig 50-70 meter så allting är skadat inne i området.

På flygbilder syns hur den stora sprickan i marken fortsätter flera hundra meter.

Över en bensinmackbrevid där lastbilar vält ner när asfalten getvikar.

Och sen över en hamburgresturang där taket rasat in.

Enligt räddningstjänstens uppgifter ska totalt fyra fordon och en bussahunnit köra ner i hålet innan trafiken kunde stoppas.

Tre personer har skadat så vårdas nu på sjukhus. Deras skadeläge är oklart.

Polis och brandkor som rycker ut till platsen hjälper människor ur sina fordon, flera för sig iväg till sjukhus.

Och experter från statens geotekniska institut kallas in.

Experter på...

I de här lerorna så har vi mycket salt. Vattnet som rinner ner uppe från bergs sidorna och ner i lerorna kan då ta sådana vägar att det lakar ur salten.

Och när det händer så blir lerorna kriklerar.

Och det är nästan alla stora skred som har fått allvarliga konsekvenser.

Och så har den här typen av lerans speciell kriklerar som vi kallar det varit inblanda.

Gäst Ijan Andersson, reporter på Ekot.

Ja Jan, just nu är det ju många som pratade om riskerna med att bygga på sådana här kvicklerar.

Men vad är det egentligen för någonting?

Kvicklerar ju någonting som uppkom efter egentligen istiden.

Man kan alltså säga helt enkelt att det är någon form av skörlera som helt enkelt ändrar sin konsistens

från en fast form till en löst rinnande form.

Och då rör den här leran sig om den blir utsatt för ett tryck i enare riktningen.

Till exempel uppifrån som i fallet i stenungsund.

Och den rör sig då i sidled och det är det som har hänt i stenungsund.

Att den här kvickleran har blivit helt enkelt som en gyntja.

Det är oerhörda krafter det handlar om.

Det är helt otroliga krafter som sätts i gungning och förflyttar den vägbanan som faktiskt är ovanför.

Eller de bygger denna med till exempel en hamburgrestrang, en byggvarubutik och en vänseestation.

Men du har man inte vetat vilka faror sådana här kvicklerar kan innebära det tidigare?

Jo det har man gjort och det har ju inträffat flera olika skred runt om i Sverige under åren.

Bland annat 1950 i Göta-Älvdalen då handlade om två stora skred.

Där 450 familjer blev hemlösa i det som då har omtalats om röset och skredet.

Och då är det hus som helt enkelt har följt med i det här skredet som bestod av kvicklerar.

Och sen 27 år senare, nämligen 1977.

Så har vi just fått veta att ett större jordras har inträffat i norra Göteborg.

Enligt uppgifter som ännu inte har kunnat bekräftas rörde sig om ett femtontal radhus som har stört att samman.

Det finns människor i husen. Katastroflar har gått och polis och brankor finns just nu på platsen.

Så omkom faktiskt nio personer och över 400 i det fallet blev hemlösa.

När 300 000 kvadratmeter stor mark flyttade på sig på hissingens i Göteborg

är det då som har omtalats om röset och skredet.

Och vad är det som händer då på hissingens?

Ja, det är helt enkelt att marken Gervika och hela hus flyter med i den kvickleraren som faktiskt sätts i gungning som börjar röra på sig.

Vet du om det är några som blir kvar i de husen som har råsnade ner?

Jag har skrivit två barn, men när jag skulle sticka därifrån så hörde jag skrik iallafall.

Ja, det är tusch där du bor nu, det åtstår ingenting.

Nej, vad tar du?

Men jag försöker förstå här hur det är att hamna mitt i ett sånt här skred.

Det har ju naturligtvis väldigt omvälvande och till exempel så har vi ju kunnat höra

14-årige Annika som då är med i P3-dokumentären Rasi Tute.

Och hon beskriver till exempel hur hon har kommit hem från skolan och är ensam hemma

när hon hör ett jättestort don och hon ser till honom med att lyktstolpan utanför fönster dviker sig.

Första tanke var ju naturligtvis att jag är galen.

Alltså, det här händer inte.

Det är ur sin vardagsrummet, då får man se att gräsmattan bara bubblade upp, kan man säga.

Det var precis som gjorde det underifrån, bara tryckte på.

Sen bara splackna bara försvann.

Det var väldigt upp och husen nedanför hade börjat röra på sig, på gatan nedanför.

Och hon tror helt enkelt att hon håller på att bli knäpp, som hon säger.

Ja, för det tror man ju inte ska hända bara.

Nej, och det är ju flera personer som har varit med en sån här skred eller ras

som bara undrar, är det jordens undergång som jag faktiskt utsätts för och som händer här och nu.

För att det är såna stora krafter runtomkring som sätts i gungning.

Ljusen går och det är ett stort don.

Det är väl egentligen det som många säger, som faktiskt händer.

Ljudet, många talar om att ljudet, det kommer de aldrig att glömma.

Och hur går det för den här annycka då?

Hon beskriver att hon inte tar sig ur huset utan hon blir helt enkelt fast i ett hus och håller på att helt krakeligera.

Ja, klinkersgolf i hallen. Då börjar de spricka. Så det är liksom bara ploppad upp klinkersplätter.

Och då stod jag bara och bara till Gud. Gode Gud hjälper mig ungefär.

Det gick ju så fort liksom, alltid jättefort.

Hon svimmar ju av, men klarar sig av någon outgrundlig anledning ändå utan skador.

Den här huset som man alltså finns in i när det här flyter iväg och rasar samman. Och sen berättar hon också då hur hon lyckas kripa ner mot järnvägen där det då finns en bit fastmark, en bit asfalt som ännu inte har hunnit spricka och där folk då är helt enkelt samlas i panik. Men hon var då lyckligt lottad, för du sa det att det var flera som avled. Ja, det var ju nio personer som avled i det här skredet. Och vi som var små i samband med det här, det är ju någonting som visat ju fastklittstrade och kunde följa de här dramatiska bilderna. Nu när det har blivit ljust på olycksplatsen så har framstår olyckan i sin följa vid. Det är en fruktansvärt anblick nedanför bilen. Det är ett stup på en tjugo, 30 meter ner till de hus som ligger nedanför rasslätten. Även då använder man ord som jordens undergång faktiskt, drabbade tue 1977. Du är minst där från din barndom då? Det är faktiskt ett av de första minnerna som jag har av svensk tv där jag sitter tillsammans med min mamma och min pappa och tittar på de här otroligt dramatiska bilderna som faktiskt kablades ut genom vår lilla TV-apparat hemma i huset utanför Lyserskyl där man alltså kunde följa hur de här familjerna faktiskt blev hemlösa. Och för mig då som liten pojk såg ju det otroligt omvälvande att det här var faktiskt i min egen ärhet, inte långt ifrån huset jag bodde i Lyserskyl. Inte alls många med bort ju. Och då handlade du då, som sagt, om ett helt bostadsområde som på något sätt flöt i väg. Finns det fler exempel på hur den här kvickledaren skapat problem där i din del av Sverige. Det var faktiskt som så att min pappa ringde till mig när vi precis hade gått på ljust. Jag jobbade på Eko 2006 och förklarade att det har hänt någonting i Munchedal. Det är svårt att överblicka så här i mörket. Det har varit hur stort område som råsats samman här på E6 vid kommungränsen mellan Munchedal och Utövalla. Så jag är bland de forsknaderna som kommer dit. Avspärrningarna fanns inte så jag står en meter från egentligen Asfaltkanten och tittar ner mot det här skriget. Ingen fattade vad det var. Vi fick precis nu uppgift om att det finns en liten sommarstuga och en person som finns kvar och inte kan komma därifrån. Han är oskad i något tonarskärp men han kommer därifrån. Och längst ner i den här gruppen som bildades så ligger en tankbil upp och ner där julen snurrar allt jämt för motorn var ju på och där motorbrummet med de rullande julen och de rullade timmet ut och timmet in innan bränslet helt enkelt tog slut på den här lastbilen och det är en bild som jag aldrig kommer att glömma. Och nu är det alltså då dags igen när E6-an rasat utanför Steningsund. Beskriv Janne hur det ser ut när du kommer dit. När jag kommer till Steningsund så är det stora avspärrningar. Det är väldigt mycket människor som har sökt sig till avspärrningarna för att med egna ögon faktiskt förstå vad det är som har hänt.

Det var ju en otrolig dramatik där på natten
där man faktiskt med hjälp av ytbärgare
faktiskt hissade upp människor från området in i själva skredet
för att man inte kunde ta sig dit.
En buss av flera bilar fanns ner i gruppen
och då risken för fortsatta ras var stor
användes i räddningstjänsten av en helikopter för att dra upp folk ur hålet.
Som man flyger med helikopter över kraten.
Precis mitt på natten, en efter en och tre personer föddes också till sjukhus.
Det finns fortfarande till exempel en buss som står där,
det finns några bilar som står där
och också räddningspersonal som går i utkanten av det här skredområdet
för att man försöker då tillsammans med hjälp av bland annat
hund lokaliserar om det kan finnas någon ytterligare person i det här skredet.
För det är ju som så att det här är ett stort område
på flera hundra meter som helt avspärrat.
Antingen ser det stora avsnitt av Asfalt som är rätt obruten
Samtidigt då som man aldrig är in till så kan man då se mindre bitar
som helt upplandad av Asfalt i den här sörjan,
den här gyckan av den här kvicklera som dominerar hela
skredområdet utanför Stedungsund.
Hela motorvägen, båda körbanorna och en liten parallell väg
har flyttat sig ungefär 50 meter.
Det ser himla böket ut att laga det här.
Den är ju bevisligen rörlig och olämpligt material att ha under en väg
och då är det oerhört mycket sköktande och borttransporterande.
Och nu pratar man om i det här fallet skredet i Stedungsund
att det kan kosta om ungefär 1 miljard att fixa till det här vägavsnittet
och det pratas också om kanske 6 månader eller ännu längre.
Vanligtvis så passerar 10 000 fordon E6 här en vanlig dag.
Det är faktiskt en väg som också omtalas
som Norges viktigaste motorväg mot kontinenten.
Ja, och nu är det bara helt stopp.
Och nu är det helt stopp.
Dramatisk händer, så fyller jag ju och tar mig hit
och får reda på vad som har hänt, hur folk mår.
På måndag, två dagar efter jordskredet utanför Stedungsund,
söker kung Karl XVI Gustav området
tillsammans med infrastrukturminister Andreas Karlsson.
De står på en bro som går över en drabbade motorvägen
tillsammans med en stor grupp journalister.
Området är klart ganska dramatiskt när man står här på den här bro.
Kungen blickar ut över raset och understryker allvaret i situationen.
Men också att man den här gången trots allt haft tur.

Den omturen att det inte skände på ett annat plats här var ju som sagt inget sett byggt områden och sånt där.

Men det illa nog.

Tack och lov så var det ingen som omkommas.

Men jag undrar ju lite här.

Som du beskrivit finns återkommande tillfällen

såna här jordskred med kvicklera orsakar, katastrofer,

både för hus där människor bor och för vägar där folk åker.

Varför fortsätter man ändå liksom att bygga ovan på den här luria leran?

Ja, det är ju naturligtvis otroligt svårt att svara på.

I vissa fall så har man ju bedömt

att här kan man inte bygga, till exempel om vi ser i Göta-Älvdalen,

där man gjort de bedömningarna att där får man inte bygga,

därför att det är vissa områden som är utpekare

som särskilt utsatta skredområden.

Men just det här området i Stedungsund,

det har inte utpekats riktigt på det sättet.

Exakt vad som ligger bakom just det här skredet i Stedungsund den här gången,

det är ju ingen riktigt som vet, utan den utredningen den pågår ju.

Men där bedömdes det ändå vara säkert att bygga just en väg.

I det stora hela så handlar det om att vår tid helt enkelt försöker

tämja naturlagar på olika sätt.

Alltifrån att man pålar områden, att man trycker ner pålar

på kanske 20, 30, 40, 50 meter ner i marken,

så att de bottnar i det berget som finns under.

Det finns olika tekniker av förstått där man kan sätta ner skärmar

mot de här områdena.

Skärmar?

Ja, det är stora skärmar av metall eller av betong

för att helt enkelt avskärma vissa områden

som är mer eller mindre utsatta för just kvickleda.

Eller så handlar det om att man blandar upp mark avsniterna

med grus eller med makadam för att helt enkelt öka bärigheten.

Men till syn och sista, alla vet att just Västra Götaland

och där området är ett av de områdena som jag skri har

pekat ut som just områden där det finns kvickleda.

Jag tänker, det som nu många funderar på nu

är väl om man själv kan drabbas.

Alltså står mitt hus säkert på fast grund

eller finns det såna där kvickleda under?

Eller vägen, jag tar till jobbet eller så.

Hur ska man veta det?

Det kan man ju inte riktigt veta,

mer att man kan konstatera att ett berg är ett berg.

Om man bygger på ett berg, då kan det inte rämna bort.
Men det finns ju områden runtomkring i Sverige
som SKI har pekat ut.
Förutom Västsverige, som tänkbara områden
där just kvickleda kan sätta delar av marken i gungning
helt enkelt flyta bort.
Och förutom Västsverige, vilka är det då?
Om vi tittar på de kartorna som är offentliga
så är det ju väldigt tydligt områden
i hela Mälardalen, Stockholm,
även upp mot Uppsala,
även mot Norrköping.
Och sen har vi ju även Norrlandskusten faktiskt
från Sundsvall, Hudriksvall och ändå upp till Finska gränsen.
Jag tänker, Janne, du har beskrivit på något sätt
de här skreden och kvickledaren funnits med dig.
Sen du satt som barn och tittade på TV,
vad som hände i hissing, och sen själv sätter hända på vägar.
Vad tänker du när du står där
och ser ut över det här helt kaotiska landskapet?
På E6, utan för Stenungsund?
Det blir ju en jättestor paradox,
för att runt omkring här så pågår ju livet som vanligt finns,
en skylt med en hamburgarestaurant,
bensinstationens skylt står kvar,
praktiskt taget som den alltid brukar göra.
Det här är ju en hamburgarestaurant
som jag kåkade i bara för några veckor sedan.
Jag var i den här byggvarubutiken
för någon månad sedan och handlade.
Och det här är ju ett område som
många människor i hela Västsverige faktiskt passerar.
Jag kan faktiskt säga att min egen dotter åkte faktiskt
i en buss just på E6-an åtta timmar för skredet.
Så här var ju mittenatten som det här skredet inträffar.
Väldigt många av oss vågar inte ens tänka på
vad det skulle hända om det här skredet
hade inträffat i rusningstrafik
på morgonen eller på eftermiddag,
till exempel när min egen dotter faktiskt åkte i en buss
på väg till Göteborg.
Tack så mycket, Janne.
Tack.

[Transcript] Dagens Eko / Raset på E6:an - så farlig är kvickleran

Och det var allt från Dagens Eko.
Vi hörs igen imorgon.
Programledare var Robin Olin
och gäst Jan Andersson,
producenter Kim Hessius,
Ulrika Lindqvist och Ludvig Jansson.
Mila gärna oss på Dagens Eko
att Sverigesradio.se.